

Хризантемите произлизат от Китай. Свидетелство за ранния им произход са глинени съдове от XV в. пр.н.е., на които те са щедро изобразявани. Неизвестен китайски философ е написал: „Ако искате винаги да сте щастливи, отглеждат хризантеми“. Хризантемата е сред 10-те най-важни цветя в страната и е изобразена на гърба на монетата от 1 юан. Китайците наричат с името ѝ деветия месец на годината, а деветият ден от този месец е празничен. На този празник украсяват дома с гирлянди от хризантеми, четат стихове и пеят песни, посветени на любимите цветя. От тях правят и кукли в цял човешки ръст. Според поверието откъснатите в този ден цветя притежават магическа сила - връщат младостта и здравето. Китайците обичат да украсяват с хризантема косите си, тъй като тя е символ и на верността. Най-важните цветя в традиционния фън шуи са пет - божурът, хризантемата, лотосът, бялата магнолия и орхидеята. Според фън шуи хризантемата е цветето, символизиращо комфорт и равновесие в живота. Смята се, че тя притежава силна ян енергия и привлича добър късмет в дома. Хризантемата започва да се отглежда в Китай още през XV в. пр.н.е. и на китайски името ѝ звучи „дзюхуа“. В Европа тя получава името си от гръцки, като „chrys-“ означава 'златен' (изначалния цвят на растението) и „-antheion“ - 'цвете'. Отначало хризантемата е била с малка главичка с жълт цвят, а впоследствие се разработват кръстоски и видове, като цветовете стават по-големи и с различна окраска. Ако през династия Сун са изброени 35 вида хризантеми, то през следващата династия Юан те са вече 136. През Мин пък техният брой достига до над 900! Днес са познати над 3000 вида, и то само в Китай. В Древен Китай тя е смятана за един от „четирите благородника“ (останалите три са азиатската слива, орхидеята и бамбукът), защото е единственото цвете, което цъфти в студените есенни дни. Това съчетание на красота със силен характер я превръща в символ на благородството и изяществото и нейният образ се претворява в литературата и изкуството. Обичайно е жените да бъдат сравнявани с цветя, като в Китай най-често се използват като метафори лилията, божурът и азиатската слива, на които се присъждат благородни качества. Интересното е, че хризантемата се използва за описване на мъже, които са независими, горди, благородни, решителни и силни. В Китай цветовете на хризантемата се изсушават и с тях се прави любимият на всички китайци чай от хризантеми „дзюхуача“. Докторите го препоръчват като най-добър заварешек на натоварен работен ден. Най-известният сред тях е „Ханбайдзю“, т.е. бяла хризантема от Ханджоу, провинция Джъдзян. Този чай има много полезни свойства, включително и помага за преодоляване на простуди, също е известен със способността си за намаляване на вътреш-

ХРИЗАНТЕМАТА

ния огън. Древните са вярвали, че щом това цвете е способно да устои на студовите, значи притежава „душата на небето и земята“, т.е. с неоспорими здравословни качества. Според китайската традиционна медицина чаят от хризантеми е добър за предпазване от възпаляване на гърлото и помага за сваляне на температурата, също и за заздравяване на очите. В западната медицина настойката от хризантеми се използва за напитка или компрес за облекчаване на проблеми с кръвообращението като разширени вени и атеросклероза. При приготвянето на този чай изсушените цветове се заливат с вряла вода, като често вътре се добавя небет шекер, който допълнително подсилва сладкия ароматен вкус на хризантемата. Напитката е прозрачна, със светложълт или яркочълт цвят. След свършване на водата в чайника цветята могат да се залееят още няколко пъти и пак ще дадат чудесен аромат. В Китай чаят от хризантеми се предлага и в кутийки, за да се пие изстуден. В книга от времето на династия Хан се разказва за село в Централен Китай, където хората пиели вода от поток, в който падали листенца от хризантеми в планината. В резултат селяните там живеели до дълбока старост, като някои даже стигали до 130 години. Известният доктор Тао Хундзин също съветвал хората да ядат листенца на цвета на хризантема, като хубавите би трябвало да имат сладък вкус, а лошите - горчив. Тези листенца са част от студени предястия в китайската кухня. Листата на някои видове хризантеми (те се наричат „тунхао“) се консумират като зеленчук в Китай и Източна Азия, като в китайската кухня те обикновено се пържат с чесън и лют пипер.

С настъпването на есента в гр. Хуаншан, провинция Анхуей, където са разпространени хризантемите, започва брането им. Четирите най-известни вида хризантеми в Китай са: „Гундзю от Хуей-

Жители на село Хуайтан, окръг Шъ, берат реколтата.

джоу“, „Хандзю“, „Чудзю“ и „Бодзю“. Старото име на гр. Хуаншан е Хуейджоу. Районът обхваща общо 6 окръга, сред които Шъ, Сиунин и др. Тези хризантеми са декоративен вид и в същото време имат лечебни свойства. В днешни дни отглеждането на хризантеми „Гундзю“ е целесъобразен начин за доходи на местното население.

Съцветието на хризантемите „Гундзю“ е свършено и съвсемно, бяло на цвят. Венчелистчетата ѝ са зелени и показват естествения цвят на този вид хризантеми. От хризантемите „Гундзю“ се приготвя естествена природна и здравословна напитка. Тя се смята за „шампион сред хризантемите“. Хризантемите „Гундзю“ се обработват много внимателно. След като се

съберат свежите цветове, първо ги оставят да изсъхнат на слънце върху бамбукови подложки, след това ги доизсушават в пещ. Цветът на готовите хризантеми „Гундзю“ е прекрасен. Освен че имат свойството да охлаждат, подсилват функцията на черния дроб и очите, неутрализират отровите, лекуват настинки, сушените цветове на хризантемата са подходящи да се слагат във възглавници, отнемат патогенния огън, осветяват, подобряват зрението.

Според легендите по време на династия Сун анхуейският търговец донесъл хризантемите „Гундзю“ от окръг Дъцин, провинция Джъдзян. По време на голямата суша през една година много от хората се оплакват от зачервени очи и главоболие. Някои от тях

запарвали цветовете на свежи хризантеми в гореща вода, което се оказало много ефективен начин за понижаване на вътрешната горещина. След това хората често пиели чай от свежите или изсушени цветове на хризантемите за лечението на конюнктивит и фотофобия, тревожност и др. заболявания. По време на династия Цин в императорския дворец също се появила епидемия от конюнктивит и подчинените на императора търсели ефективно лекарство из цялата страна. Управителят на област Хуейджоу подарил на двореца изсушени цветове от хризантеми. След чая от хризантеми жителите на столицата се почувствали много по-добре. От тогава наричат този вид хризантеми Гундзю (хризантеми - дар за императора).

Хризантемите „Гундзю“ са в изобилие в гр. Хуаншан, провинция Анхуей. Те се отглеждат между района на известната туристическа забележителност, планината Хуаншан и защитения национален обект, върха Цинланфън, и по-точно в земите на окръг Сиунин: Лантиен, Нантан и др., при особено благоприятни природни условия и комбинират в себе си отлични качества, цвят, аромат и вкус. Този вид хризантеми се отглеждат на висока надморска височина, в близост до световноизвестната планина Хуаншан, основно в село Дзинджу в района на окръг Шъ. В тази част на провинция Анхуей се издигат планински върхове и текат реки, лятото е прохладно, а зимата мека, четирите сезона са ясно изразени. Климатът е топъл и влажен, дъждовете и слънчевата светлина са достатъчни. Средната годишна температура на въздуха е 16.4°, районът спада към северната граница на тропичната зона и е идеален за отглеждането на хризантеми „Гундзю“. И в района Бейан има красиви планини и реки. Той е богат на природни ресурси и е мястото, където се отглежда един от четирите известни вида хризантеми в Китай. Затова го наричат „родина на хризантемите „Гундзю“.

Използвани са текстове на China Radio International